

Certyfikowanie lasów

W ostatnich latach podjęto wiele narodowych i międzynarodowych inicjatyw mających na celu powstrzymanie procesu zmniejszania się powierzchni i jakości lasów świata. Podejmowane dotychczas przez pozarządowe organizacje ekologiczne próby ochrony terenów leśnych przynoszą bardzo często efekty tylko w wymiarze lokalnym. Aktywność na szczeblu lokalnym jest niewątpliwie bardzo ważnym zadaniem dla miejscowych aktywistów przyrodniczych, ponieważ buduje ona ruch, który wpływa na obejmowanie konkretnych terenów ochroną oraz tworzy lokalne zaplecze kontroli wcześniej ustalonych rygorów ochronnych.

Skuteczne działania na rzecz ochrony przyrody powinny mieć jednak zarówno wymiar lokalny oraz koncentrować się na konstruowaniu rozwiązań o szerszym wymiarze. Bardziej uniwersalnym sposobem podejścia do ochrony przyrody jest wpływ na konstruowanie prawa w zakresie ochrony fauny i flory oraz środowiska ich życia. Stoimi przed problemem nowelizacji Ustawy o Ochronie Przyrody, która najprawdopodobniej będzie dużo mniej restrykcyjna wobec niszcycieli przyrody. Także senackie poprawki zgłoszone do wspomnianej ustawy świadczą o bardzo niskiej świadomości przyrodniczej zgłaszających oraz o bardzo niepokojącej tendencji do deprecjonowania prawa ochrony przyrody w Polsce. Jednym z przykładów wpływu na zachowanie przyrody w jak najlepszym stanie są oddolne inicjatywy na rzecz ochrony ekosystemów leśnych. Rozpoczęły się prace na Polską Kartą Lasu, która ma być stanowiskiem polskiego ruchu ekologicznego w sprawie sposobów gospodarowania w lasach należących do całego społeczeństwa. Powstała także i rozpoczęła działalność Polskiej Grupa Robocza ds. Certyfikacji Lasów Polski. Ma ona na celu wprowadzenie w Polsce systemu certyfikacji, który ma pomóc w promowaniu zrównoważonego sposobu gospodarowania w lasach.

Certyfikacja lasów jest niewątpliwie narzędziem rynkowym sprawiającym, że potencjalny klient wybiera i płaci za taki produkt, który pochodzi z lasu dobrze gospodarowanego zaś nie wybiera tego, który pochodzi z lasu gospodarowanego niezgodnie z zasadami nadawania certyfikatu. Nie da się ukryć, iż tym sposobem poddające się certyfikacji podmioty mają nadzieje dotrzeć do tzw "świadomych klientów". Uspokajanie sumienia tej grupy społecznej nie powinno być jednak najważniejszym celem wprowadzania systemu certyfikacji w Polsce. Certyfikacja ma również na celu prowadzenie niezależnej oceny gospodarki leśnej oraz monitoringu przestrzegania zasad zrównoważonej gospodarki leśnej ustalonych przez Krajową Grupę Roboczą ds. Certyfikacji Lasów. Daje to możliwość wszystkim zainteresowanym utrzymaniem lasów w stanie zbliżonym do naturalnego możliwość wpływania na przyznanie lub cofnięcie wcześniej przyznanego certyfikatu. Skoro gminy dostały możliwości stawiania weta wobec projektów tworzenia nowych Parków Narodowych i rezerwatów przyrody, jest jedna z nielicznych możliwości oddziaływania na sposób gospodarowania w naszych lasach. Utracenie certyfikatu to strata rynku i dodatkowych dochodów dla gospodarza lasu a to ważny argument aby liczyć się z tymi, którzy mogą wpłynąć na jego cofnięcie.

Bardzo ważnym momentem podczas wprowadzania w życie procesu certyfikacji lasów jest powołanie Krajowej Grupy Roboczej oraz opracowanie krajowych zasad certyfikacji lasów. Wiarygodny system certyfikacji powinien zawierać następujące elementy:

- * zestaw standardów, które potwierdzają prowadzenie dobrej gospodarki. Muszą one jednocześnie uwzględniać lokalne warunki siedliskowe i być w zgodzie z standardami międzynarodowymi;
- * formalny proces audytu (oceny) badający zgodność prowadzonej gospodarki ze standardami;
- * możliwość oznakowania każdego produktu pochodzącego z certyfikowanego lasu.

Certyfikacja lasów w większości systemów jest prowadzona według następującego schematu. W pierwszym rzędzie wybiera się najbardziej odpowiedni certyfikat, który zapewni wiarygodność dobrze gospodarującemu właścicielowi lasu. Następnie wybiera się firmę specjalizującą się w przyznawaniu takiego certyfikatu. Kolejnym etapem jest zapoznanie się firmy certyfikującej ze specyfiką certyfikowanego obszaru, powołanie zespołu audytorów i zaznajomienie się jednostki podlegającej certyfikacji ze stawianymi jej wymogami. Następnie kieruje się do stron pośrednio i bezpośrednio zainteresowanych lasami (np. pozarządowe organizacje ekologiczne) zapytanie i prośbę o nadsyłanie uwag na temat prowadzonej gospodarki leśnej na obszarze przeznaczonym do certyfikacji. Po spełnieniu powyższych procedur następuje ocena zasadnicza, tzn. szczegółowa kontrola systemu zarządzania lasami oraz przestrzegania obowiązujących regulacji prawnych, po której następuje ocena raportu firmy certyfikującej przez niezależnych ekspertów. W przypadku pozytywnej oceny następuje przyznanie certyfikatu na czas określony w zasadach przyznawania certyfikatu. W czasie ważności certyfikatu odbywają się okresowe kontrole (audyty). Po zakończeniu okresu, na który został przyznany certyfikat następuje ponowne przeprowadzenie procedury certyfikacyjnej.

W Polsce najbardziej rozpowszechnionym systemem certyfikacji lasów jest system FSC (Forest Stewardship Council) - Rady ds. Dobrej Gospodarki Leśnej. Jednostką podlegającą certyfikacji jest Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych. Dotychczas certyfikat FSC uzyskało dziesięć Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych w Polsce. Ze względu na brak Krajowych Zasad Certyfikacyjnych zostały one ocenione według poniższych ramowych zasad międzynarodowych FSC, które są niewątpliwie bardziej liberalne i mniej szczegółowe od tych jakich powinien oczekiwać polski ruch ekologiczny.

Ogólne Zasady i Kryteria FSC

- * Gospodarka leśna powinna być w zgodzie z obowiązującym w danym kraju prawem, z międzynarodowymi umowami i porozumieniami, które kraj podpisał oraz zgodna z zasadami i kryteriami FSC;
- * Czas trwania praw i obowiązków wynikających z nadania certyfikatu musi być ściśle określony dla danego obszaru i kraju, udokumentowany i legalnie ustalony;
- * Legalne i zwyczajowe prawa ludności rdzennej do posiadania, użytkowania i zarządzania ich terenami i zasobami powinny być ustalone i szanowane;
- * Zarządzanie i gospodarka leśna powinna utrzymywać i poprawiać warunki socjalne i ekonomiczne robotników leśnych i ludności lokalnej;
- * Zabiegi gospodarcze zapewnią właściwe i wydajne użytkowanie różnorodnych produktów leśnych, oraz korzyści ekonomiczne, społeczne i przyrodnicze;
- * Gospodarka leśna powinna zachowywać różnorodność biologiczną i związane z tym wartości lasów, zasoby wodne, glebowe oraz unikatowe i wrażliwe ekosystemy i krajobrazy, a poprzez te działania zachować integralne funkcjonowanie lasów;
- * Powinien istnieć opracowany, napisany i wprowadzany w życie plan zarządzania danym terenem, odpowiedni do skali i intensywności działań. Cele długoterminowe wraz ze sposobami ich osiągnięcia powinny być jasno określone;
- * Zależnie od skali i intensywności działań powinien być prowadzony stały monitoring, umożliwiający ocenę warunków zachowania lasu, zabiegów gospodarczych oraz zysków z pozyskiwanych produktów;
- * Lasy o charakterze pierwotnym oraz miejsca o szczególnym znaczeniu przyrodniczym, kulturowym lub społecznym powinny być otoczone specjalną opieką;
- * Plantacje powinny być zaplanowane i prowadzone według powyższych zasad. Powinny one uzupełniać gospodarkę a jednocześnie powinno się promować odbudowę i zachowanie lasów o charakterze naturalnym.

Ze względu na fakt, iż powyższe zasady są tylko wytycznymi do prac nad Szczegółowymi Krajowymi Standardami Certyfikacji Lasów zachęcamy przedstawicieli organizacji ekologicznych i wszystkich zainteresowanych podnoszeniem wymagań stawianych zarządom naszych lasów, do wzięcia udziału w powyższych pracach. Polecamy lektóre wydanej przez Lubuski Klub Przyrodników broszury p.t. Zasady Ochrony Przyrody w Lasach Gospodarczych - Propozycja Społeczna. Można ją zamawiać w Wydawnictwie Lubuskiego Klubu Przyrodników ul. 1 Maja 22, 66-200 Świebodzin lub w siedzibie Pracowni na rzecz Wszystkich Istot, ul. Krasińskiego 5, 34-300 Bielsko-Biała. Jest ona napisana fachowym językiem i jest bardzo cenną pozycją mogącą pomóc w pracach związanych z wypracowywaniem wspomnianych standardów.

Podczas ostatniego spotkania grupy roboczej ds. Certyfikacji Lasów Polski powstał związek stowarzyszeń /Polska Grupa Robocza FSC/. W skład grupy założycieli weszli:

- * Ośrodek Działań Ekologicznych "Źródła"
- * Stowarzyszenie na Rzecz Lasów Górskich
- * WWF - Polska
- * Stowarzyszenie Przedsiębiorców Leśnych
- * Lubuski Klub Przyrodników
- * Pracownia na rzecz Wszystkich Istot
- * Federacja Zielonych - Kraków
- * Stowarzyszenie Dziedzictwo Karpat.

Wszystkich zainteresowanych formalnym uczestnictwem w pracach na ustalaniem standardów zachęcamy do przystąpienia do tego związku. Zainteresowanym oferujemy przesłanie pocztą elektroniczną wstępnej wersji Krajowych Standardów Certyfikacji Lasów Polski oraz pliku informacji na temat istniejących systemów certyfikacji lasów oraz szczegółowych zasad przyznawania certyfikatu FSC.

Szymon Ciapała